

EFLAK-BOĞDAN'IN BİRLİĞİ MESELESİ VE OSMANLI BASININA GÖRE PRENS CAROL'UN ROMANYA TAHTINA ÇIKIŞI

Togay Seçkin BİRBUDAK*

Öz: Tuna'nın kuzeyi XIV. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı Devleti için önemli bir hedef haline gelmiş ve Romanya'nın tarihî voyvodalıkları olan Eflak ve Boğdan düzenlenen seferler neticesinde önce haraca bağlanmış, Fatih Sultan Mehmed zamanında ise kesin olarak hâkimiyet altına alınmıştır. Dört asırdan uzun bir süre elde tutulan Eflak ve Boğdan, Balkanlardaki genel idare anlayışından farklı bir metotla merkezî idareye bağlı otonom yapılar olarak konumlandırılmıştır. Ancak XVIII. yüzyıldan itibaren gerek idarede yaşanan aksaklıklar ve gerekse Rusya ile yaşanan savaşlar bu beylikler üzerindeki Osmanlı hâkimiyetini önemli derecede zayıflatan gelişmeler olmuştur. Bunlara ilaveten beyliklerden yükselen birlik yanlısı politik hareketlerin de etkisiyle XIX. yüzyılın ikinci yarısında ilk önce Tuna prenslikleri tek bir idare altında birleşmiş, sonrasında da bağımsız Rumen devleti tesis edilmiştir. Söz konusu çalışma Eflak ve Boğdan beyliklerinin kesin bir şekilde birleşmesini sağlayan ve ileride bağımsız Romanya'nın ilk kralı unvanını kazanacak olan Alman prensi Carol'un ülkenin başına geçiş sürecini Osmanlı basınında yer alan haberler ekseninde ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Eflak, Boğdan, Romanya, Karl Hohenzollern Sigmaringen, Osmanlı basını.

THE QUESTION OF WALLACHIA AND MOLDOVIA UNITY AND ACCORDING TO THE OTTOMAN PRESS ENTHRONEMENT PROCESS OF PRINCE CAROL TO ROMANIA THRONE

Abstract: The north of the Danube became an important target for the Ottoman State as of the end of the XIVth century, and Moldavia and Wallachia, the historical voivodeships of Romania, were first subjected to tribute as a result of the campaigns organized, and then were taken under the rule of Sultan Mehmed the Conqueror. Moldavia and Wallachia which were held for more than four centuries, were positioned as autonomous structures under the central administration with a method different from the general understanding of administration in the Balkans. However, from the XVIIIth century onwards, both administrative failures and wars with Russia significantly weakened Ottoman control over these principalities. In addition to these, with the influence of the pro-unity political movements rising from the principalities, in the second half of the XIXth century, first the Danubian principalities were united under a single administration, and then an independent Romanian state was established.

In the aforementioned study, the enthronement process of German Prince Carol, who ensured the unification of the Moldavia and Wallachia principalities and who would become the first king of independent Romania in the future, is discussed in the context of the news in the Ottoman press.

Key Words: Ottoman State, Wallachia, Moldavia, Romania, Karl Hohenzollern Sigmaringen, Ottoman pres.

Giriş

XIV. yüzyılda Batı Anadolu'da kurulmuş olmasına rağmen kısa süre içerisinde batı eksenli bir genişleme politikası izleyen Osmanlılar, Doğu Trakya ve Bulgaristan coğrafyasındaki ilerleyişinin ardından Tuna'nın kuzeyini hedef haline getirmiştir. Yıldırım Bayezid zamanında, 1391 yılında gerçekleştirilen sefer neticesinde Eflak (Wallachia) voyvodası Mircea cel Batran Osmanlı Devleti'nin

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi, tsbirbudak@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6750-1334.

tâbiyetine girerek, haraç vermeyi kabul etmiştir¹. Ancak bu sefer, Eflak’ın Osmanlı Devleti’ne geri dönülmez bir bağ ile bağlandığı anlamına gelmemiştir. Eflak ancak 1462 yılında nihai olarak egemenlik altına alınabilmiştir. Söz konusu tarihte Fatih Sultan Mehmed’in bizzat komuta ettiği sefer² neticesinde Eflak voyvodalığı Osmanlı Devleti’nin bir eyaleti haline gelmiştir. Eflak’a ayrıcalıklı eyalet (eyalet-i mümtaze) statüsü verilmiş ve böylece iç işlerinde bağımsız dış işlerinde ise Osmanlı Devleti’ne bağlı bir statü oluşturulmuştur³. Eflak’ın kuzeyindeki Boğdan (Moldavia) voyvodalığı ise Çelebi Mehmed zamanında başlayan mücadelelerin ardından ancak İstanbul’un fethinden sonraki dönemde Osmanlı Devleti’ne bağlı hale getirilebilmiştir⁴. Fatih Sultan Mehmed zamanında, 1455 yılı Ekim ayında, Boğdan voyvodası III. Petru Aron’a gönderilen Slavca bir mektupla haraç talep edilmiş ve bu talep 1456 yılında olumlu karşılınca Boğdan toprakları Osmanlı Devleti’ne bağlı hale gelmiştir⁵. 1541 yılında da tarihi Romanya coğrafyasının batı parçası olarak tanımlanabilecek olan Erdel (Transilvanya) Osmanlı idaresi altına girmiştir⁶.

Gerek Fatih Sultan Mehmed devrinde kalıcı bir şekilde hâkimiyet tesis edilen Eflak ve Boğdan topraklarında ve gerekse Kanuni Sultan Süleyman zamanında Osmanlı topraklarına katılan ancak Eflak ve Boğdan’a göre çok daha erken tarihte kaybedilecek olan Erdel’de kurulan Osmanlı idare anlayışı Tuna’nın güneyindeki Balkan coğrafyasına göre önemli farklılıklar içermiştir. Rumen voyvodaları XIV. yüzyıl gibi erken bir dönemde kendi ülkelerinin statüsü ve tabi-metbu ilişkisi üzerine Osmanlı padişahları ile anlaşmalar imzalamışlar ve bu sayede Balkanlar’a göre farklı bir idari yapılanma ile yönetilme fırsatını elde etmişlerdir. Tuna’nın güneyindeki topraklar merkezden atanan idareciler tarafından yönetilirken, Eflak ve Boğdan beylikleri antlaşmalarla belirlenen birtakım yükümlülükler karşılığında XIV. yüzyıldan itibaren iç işlerinde siyasi özerkliğe sahip olmuşlar, yerel liderleri tarafından yönetilme şansını elde etmişlerdir⁷.

Osmanlı Devleti ile Tuna prenslikleri arasında tesis edilen bu denge bazı dönemlerde yaşanan isyan hareketlerine rağmen uzun yıllar devam ettirilebilmiştir. 1683 yılında düzenlenen ve başarısızlıkla neticelenen Viyana seferi sonrasında yaşanan 1683-1699 Osmanlı-Kutsal İttifak Savaşı, Osmanlı Devleti’nin Tuna’nın kuzeyindeki hâkimiyetini ciddi manada sarsan ilk büyük gelişme olmuştur. Öyle ki, 1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşması hükümleri gereğince Erdel Avusturya’ya bırakılmıştır⁸. Bu tarihten sonra “iki memleket” anlamına gelen “Memleketeyn” kavramıyla anılan Eflak ve Boğdan beylikleri Osmanlı Devleti-Avusturya ve Rusya arasında bir mücadele ve muharebe alanı haline gelmeye başlamıştır.

¹ İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. 1, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1947, s. 96; Sandor Papp, “Eflak ve Boğdan Voyvodalarının Ahidnâmeleri Üzerine Bir İnceleme: Osmanlı İmparatorluğu’nun Kuzeybatı Hududundaki Hıristiyan Vassal Ülkeleri”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 745.

² Selâhattin Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed’in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s. 164–168.

³ İzzettin Çopur, *Tarihte Türk – Rumen İlişkileri*, Genelkurmay ATASE ve Denetleme Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2006, s. 37.

⁴ Aurel Decei, “Boğdan”, *Millî Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi*, C. 2, ETAM Matbaası, Eskişehir 2001, s. 698.

⁵ Mihail Guboğlu, “Osmanlılarla Romen Ülkeleri Arasındaki İlk Devir İlişkileri (1368–1456) Hakkında Belirtmeler ve Doğrultmalar”, *IX. Türk Tarih Kongresi* (Ankara: 21–25 Eylül 1981), Kongreye Sunulan Bildiriler, C. II, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s. 841.

⁶ Mihai Maxim, “Romanya (Tarih)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 35, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2008, s. 169.

⁷ Kemal Karpat, *Balkanlar’da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, Çev.: Recep Boztemur, İmge Kitabevi, Ankara 2004, s. 359, 361; Sacit Kutlu, *Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzyılında Balkanlar ve Osmanlı Devleti*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007, s. 56-57. Söz konusu siyasi ayrıcalıklara ilaveten Eflak ve Boğdan’da Osmanlı sikkesi bastırılmaması, devşirme sisteminin uygulanmaması, ticari faaliyet alanları haricinde Müslümanların yerleşmesine izin verilmemesi gibi haklar da verilmiştir. Zeynep Sözen, “Osmanlı Kültürünün Eflak ve Boğdan’ın Yaşamına Etkisi”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 15.

⁸ Kemal Karpat, “Erdel”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 11, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, s. 282.

Eflak ve Boğdan’daki Osmanlı İdare Anlayışının Değişimi

Osmanlı Devleti’nin Eflak ve Boğdan üzerindeki hâkimiyet anlayışını köklü bir revizyona tabi tutma kararı aldığı olay Prut Savaşı olmuştur. Rusya ile Osmanlı Devleti arasında yaşanan bu savaş sırasında Eflak ve Boğdan voyvodalarının bağlı bulunduğu Osmanlı idaresi yerine Rusya saflarında yer alması bölgedeki idare anlayışının değiştirilmesi kararını tetiklemiştir⁹. Alınan kararlar Eflak ve Boğdan’da yöneticilik görevine “*hospodar*” unvanıyla İstanbul’dan atanan Fenerli Rum beyleri getirilmeye başlanmıştır. 1711 yılından itibaren Boğdan’da, 1716 yılından sonra ise Eflak’ta uygulamaya konulan bu yeni idare sistemi 1821 yılına kadar devam ettirilmiştir¹⁰. Ancak bu yeni idare anlayışı Tuna’nın kuzeyinde Osmanlı hâkimiyeti lehine huzur ve istikrara katkı sağlamak bir yana halkın da tepkisine neden olacak derecede yüzyıllık başarısız bir denemeden ibaret kalmıştır¹¹. Bu asır aynı zamanda Rusya’nın Eflak ve Boğdan üzerindeki baskısını işgallere dönüştürdüğü bir devri de ifade etmektedir¹². 1821 yılında başlayan ve bağımsız Yunanistan’ın kurulması ile neticelenecek olan Rum isyanı ile Eflak ve Boğdan’daki bu başarısız hospodarlık düzenine son verilmiştir. Bu tarih itibariyle Eflak ve Boğdan yönetimine Fenerli Rum beylerinin atanması âdetinden vazgeçilmiş ve yeniden yerli beyler arasından voyvoda atanması usulüne geri dönmüştür. XIX. yüzyılın ilk çeyreği geride kalırken Eflak ve Boğdan’da eski usul idare anlayışı yeniden benimsenmişse de bu tarihten sonra giderek artan Rus baskısı ve tehdidi kendisini göstermeye başlamıştır. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan 7 Kasım 1826 tarihli Akkerman Antlaşması ve buna bağlı Eflak-Boğdan senedi ile beyliklerdeki voyvoda seçimi belirli bir usule bağlanmış olmakla birlikte bu iki beylik üzerinde Rusya’nın da söz hakkı doğmaya başlamıştır¹³. Osmanlı Devleti’nin Eflak ve Boğdan üzerindeki tasarruflarına müdahil olmaya başlayan Rusya hemen her fırsatta bölgeyi işgal etmekten geri durmamıştır¹⁴.

Avrupa’nın büyük devletlerinin de Osmanlı Devleti saflarında yer aldığı 1853-1856 yılları arasında yaşanan Kırım Harbi sırasında bir kez daha Rus işgali altına giren Eflak ve Boğdan’da savaş sonrası dönem yeni bir idare anlayışının doğuşuna imkân tanımıştır. Öyle ki, savaş sonrasında düvel-i muazzama temsilcileri ile Paris’te gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde 11 Şubat 1857 tarihinde imzalanan 30 maddelik protokole binaen Eflak ve Boğdan beylikleri yeniden şekillendirilmiştir. Söz konusu protokolün ikinci maddesinde Eflak ve Boğdan’ın daha önce olduğu gibi Osmanlı Devleti’ne bağlı olarak ayrı idare edilmelerine, voyvodaların ise bölgenin önde gelen aileleri arasından ömür boyu görev yapmak üzere seçilmelerine karar verilmiştir¹⁵. Oldukça tartışmalı geçen bir sürecin ardından 1857 yılı Eylül ayında Eflak ve Boğdan’da seçimler gerçekleştirilmiş ve beylik divanları oluşturulmuştur¹⁶. Ancak divanlarda birlik yanlılarının çoğunluğu elde etmeleri ve iki beyliği birleştirme yolundaki çalışmalar Bâb-ı Âli tarafından tepki ile karşılanmış ve 5 Ocak 1858 günü alınan bir karar ile divanların kapatılmasına hükmedilmiştir¹⁷. Bu gelişme üzerine Paris’te tekrar bir araya

⁹ Prut Savaşı sırasında Eflak voyvodası Constantin Brancoveanu ve Boğdan voyvodası Dimitrie Cantemir’in Osmanlı aleyhine faaliyetleri için bkz. M. Alaattin Yalçınkaya, “Osmanlılar Döneminde Eflak ve Boğdan (Memleketeyn)”, *Balkanlar El Kitabı*, C. I, Der. Osman Karatay–Bilgehan A. Gökdağ, Karam-Vadi Yayınları, Ankara 2006, s. 391.

¹⁰ Aurel Decei, “Eflak”, *Millî Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi*, C. 4, ETAM Matbaası, Eskişehir 2001, s. 186.

¹¹ Bu dönemle ilgili yapılmış müstakil bir çalışma için bkz. Cafer Çiftçi; “Bâb-ı Âli’nin Avrupa’ya Çevrilmiş İki Gözü: Eflak ve Boğdan’da Fenerli Voyvodalar (1711-1821)”, *Uluslararası İlişkiler*, C. 7, S. 26, Yaz 2010, s. 27-48.

¹² Sadece hospodarlık devrinin son yarım asrında yaşanan 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı, 1787-1792 Osmanlı-Rus-Avusturya Savaşı ve 1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşları sırasında Eflak ve Boğdan üç kez Rus işgali altına girmiştir.

¹³ Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, C. I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1953, s. 263-273.

¹⁴ 1826 yılındaki Akkerman Antlaşması’ndan 1856 yılında imzalanan Paris Antlaşması’na kadar geçen 30 yıllık süreçte Rusya Eflak ve Boğdan’ı üç kez işgal etmiş, ancak her seferinde işgalini sonlandırmak zorunda kalmıştır.

¹⁵ Ali Fuat Türkgeldi, *Mesâil-i Mühimme-i Siyasiyye*, C. I, Yay. Haz. Bekir Sıtkı Baykal, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987, s. 427-431.

¹⁶ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C. II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, trh., s. 58.

¹⁷ T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA.), İrâdeler, Hâriciye (İ. HR.) 151/8004.

gelen büyük devletlerin temsilcileri ile yapılan yeni müzakereler neticesinde 19 Ağustos 1858 tarihinde bir konvansiyon imza edilmiştir. Tamamı 50 maddeden oluşan bu konvansiyonda her iki beyliğin ayrı idare edilmeye devam etmesi, beyliklerin her birinde bir voyvoda ile birlikte halk tarafından seçilen bir meclisin görev yapması, voyvodaların bu meclisler tarafından seçilmeleri ve ömür boyu görevde kalmaları kararlaştırılmıştır¹⁸. Paris Konvansiyonu kararları uyarınca yenilenen seçimler neticesinde oluşan yeni konjonktür Bâb-ı Âli için büyük bir sürprize neden olmuştur. Çünkü ilk olarak Boğdan Meclisi 17 Ocak 1859 tarihinde voyvoda olarak Alexandru Ioan Cuza’yı seçmiştir. 5 Şubat 1859 tarihinde toplanan Eflak Meclisi de aynı kararı alarak Cuza’yı kendisine voyvoda olarak seçmiştir¹⁹. Böylece Eflak ve Boğdan Alexandru Cuza’nın beyliği altında fiilen birleşmiştir. Bu birleşme ile birlikte Osmanlı Devleti’nin Eflak ve Boğdan için kullandığı “Memleketeyn” tabirinin yerini birleşik iki memleket anlamındaki “Memleketeyn-i Müctemiateyn” almaya başlamıştır. Ancak Bükreş’ten bakıldığında artık Rumen toprakları Memleketeyn değil Romanya olmaya başlamıştır.

Alexandru Ioan Cuza’nın iki beyliğin birden lideri olarak seçilmesi kararı Osmanlı idaresi tarafından tepkiyle karşılanmışsa da büyük devletlerin Osmanlı politikasına yeterince destek vermemesi sonucunda oldubitti şeklinde alınan bu karar kabul edilmek zorunda kalmıştır. Öyle ki, Prens Cuza göreve başladıktan yaklaşık bir yıl sonra Osmanlı payitahtına bir ziyaret gerçekleştirmiş ve 9 Ekim 1860 günü Osmanlı padişahı Sultan Abdülmecid tarafından kabul edilmiştir²⁰. Ziyaret esnasında Prens Cuza ve maiyetinde bulunan bazı kişiler Mecidî Nişânı ile ödüllendirilmiş²¹, ziyaretten yaklaşık bir sene sonra, 1861 yılı Aralık ayında, yayımlanan bir mazbata ile de Eflak ve Boğdan meclislerinin Cuza’nın hükümdarlığı müddetince geçici olarak birleştirildiği ilan edilmiştir²².

Osmanlı Basınına Göre Prens Cuza’nın Tahttan İndirilmesi, Prens Carol’un Seçilmesi ve Romanya Birliğinin Kesin Olarak Sağlanması

1859 yılında uluslararası diplomasi açısından olaylı bir şekilde Eflak ve Boğdan’ın birleşik idaresini ele almayı başaran Alexandru Ioan Cuza’nın idaresi, 22 Şubat 1866 gecesini yaşanan darbe neticesinde yine olaylı bir şekilde son bulmuştur. Darbeden yaklaşık bir ay sonra Tercüman-ı Ahval Gazetesi’nde yer alan habere göre Cuza’ya karşı gerçekleştirilen bu darbe hareketinin arkasında üç neden yer almaktadır. Bunlar; Cuza’nın ruhban sınıfının elinde bulundurduğu mallara el koyması, ülkede yeni takvim düzeninin benimsenmesi ve Cuza’nın dini liderlerin seçimi sürecine müdahil olmak istemesidir. Habere göre bu üç ana sebepten dolayı kendisine karşı olan muhalefet 1866 yılı başında harekete geçerek darbeyi gerçekleştirmiştir²³. Darbenin başarıyla neticelenmesi ve Cuza’nın iktidardan kesin bir şekilde uzaklaştırılmasından sonra Osmanlı basınında da yer alan yeni haberlerde bazı yeni ithamlara da yer verilmiştir. Öyle ki, Cuza devri yöneticilerinin yolsuzluklara bulaştığı, rüşvet ve hırsızlık suçlarını işledikleri²⁴ ve buna bağlı olarak çeşitli suçlamalarla tutuklandıkları²⁵, yaklaşık yedi yıl süren

¹⁸ BOA., Sadâret, Düvel-i Ecnebiye Evrakı (A.) DVN. DVE.) 80/4.

¹⁹ C. Constantin Giurescu (Ed.), *Chronological History of Romania*, Editura Enciclopedica Romana, Bucharest 1974, s. 194.

²⁰ BOA. İ. HR. 179/9867; *Ceride-i Havâdis*, No: 1009, 3 Rebûlâhir 1277/19 Ekim 1860, s. 1. Alexandru Ioan Cuza’nın 1860 yılında Osmanlı başkentine gerçekleştirdiği bu seyahat ile ilgili olarak tarafımızca yapılmış bir çalışma için bkz. Togay Seçkin Birbudak, “The Question of Romanian Union and Alexandru Ioan Cuza’s Visit to İstanbul”, *Revista de Istorie Militara*, No: 5-6, 2014, s. 3-11.

²¹ BOA., Sadâret, Mühimme Evrakı (A.) DVN. MHM.) 31/34; Hâriciye Nezâreti, Mektûbî Kalemi (HR. MKT.) 352/76. *Ceride-i Havâdis*, No: 1011, 15 Rebûlâhir 1277/31 Ekim 1860, s. 1; *Takvîm-i Vekâyi*, No: 600, 14 Cemâziyelevvel 1277/28 Kasım 1860, s. 1-2.

²² BOA. İ. HR. 333/21409. Osmanlı idaresinin fiilî birleşmeyi kabul etmesinin ardından Prens Cuza da 23 Aralık 1861 günü Romanya’nın birliğinin sağlandığını ilan etmiştir. Eflak ve Boğdan meclisleri birleştirilerek 5 Şubat 1862 tarihinde çalışmalarına başlamış, Bükreş şehri başkent olarak ilan edilmiş ve bu tarihten sonraki yazışmalarda “Romanya” ifadesi kullanılmaya başlanmıştır. Giurescu, *a.g.e.*, s. 196-197.

²³ *Tercümân-ı Ahvâl*, No:790, 20 Şevval 1282/8 Mart 1866, s. 1.

²⁴ *Rûznâme-i Ceride-i Havâdis*, No: 377, 19 Zilkade 1282/5 Nisan 1866, s. 1; No: 381, 25 Zilkade 1282/ 11 Nisan 1866, s. 2; No: 385, 2 Zilhicce 1282/17 Nisan 1866, s. 1.

²⁵ *Rûznâme-i Ceride-i Havâdis*, No: 401, 27 Zilhicce 1282/12 Mayıs 1866, s. 2.

Cuza döneminde izlenen yanlış politikalar neticesinde ülkede ciddi siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkların yaşandığı gibi haberler zaman içerisinde basında konu edilmiştir²⁶. Bu kapsamda gazetede yer alan haberlere ilaveten belirtmek gerekir ki, Cuza’nın kendi idaresi altında birleştirdiği Romanya topraklarında giriştiği köklü reform hareketleri ülke içerisinde kendisine muhalif zümrelerin hem giderek genişlemesine hem de ortak hedef olarak Cuza’nın idaresine karşı bir araya gelerek daha yoğun bir muhalif politika izlemesine neden olurken, aynı zamanda dış politikadaki tavrından dolayı da uluslararası arenada başta Fransa olmak üzere bazı devletlerde Cuza ile ilgili birtakım şüphelerin doğmasına neden olmuştur²⁷. Neticede 22 Şubat 1866 gecesi sabaha karşı bir baskın düzenleyen silahlı muhalif gruplar Prens Cuza’yı karşı koyamadan yakalamayı başarmışlar ve istifa yazısını kendisine zorla imzalatmışlardır. Darbecilerin eline düşen Prens, ilk önce elleri bağlanarak bir askerî hastaneye götürülmüş, 24 Şubat günü ise Bükreş’e bir saat mesafedeki bir manastıra nakledilerek burada gözetim altında tutulmuştur²⁸.

Alexandru Ioan Cuza’nın devrilmesi ile Romanya tarihi açısından yeni bir dönemin kapısı aralanmaya başlamıştır. Bu gelişme aynı zamanda Osmanlı Devleti’nin bölgedeki hükümler hakları açısından da karmaşık bir süreci tetiklemiştir. Çünkü politik açıdan tüm muhalif politikasına rağmen Alexandru Ioan Cuza’nın hem Eflak hem de Boğdan beyi olarak atandığı sürece engel olamayan Bâb-ı Âli’nin ana argümanı birlik idaresinin sadece Cuza’nın idare dönemi ile sınırlı kalması olmuştur. Ancak Cuza’nın normal olmayan yollarla iktidardan el çektirilmesinden sonraki süreç hem Romanya’nın geleceği için hem de Osmanlı Devleti’nin Tuna’nın kuzeyindeki prenslikler üzerindeki hakimiyet ve denetiminin sürekliliği için oldukça kritik bir hal almıştır.

Cuza’nın yönetimden uzaklaştırılmasının ardından ilk olarak Ion Ghica’nın başkanlığında Nicolae Golescu, Lascar Catargiu ve Nicolae Haralambie’den oluşan bir geçici idare heyeti kurulmuştur. Geçici yönetim tarafından 23 Şubat 1866 günü halka hitaben yayımlanan ilanda Cuza idaresine karşı Rumen halkının yeterince sabır gösterdiği vurgulanmış ancak artık yeni bir dönemin başladığı ifade edilmiştir. Söz konusu ilanda yeni döneme dair bazı mesajlara da yer verilmiştir. Bu kapsamda vurgulanan başlıklar ülkede Belçika tarzı bir idare anlayışının ve idare serbestiyetinin hedeflendiği ve yabancı bir prensin seçilmesi yönünde görüşün hâkim olduğudur²⁹. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki; Cuza’nın yönetimden ayrılması ve yerine geçici bir yönetimin kurulmasına karşı Romanya topraklarında kapsamlı bir siyasi ya da sosyal karışıklığa neden olacak olaylar yaşanmamış³⁰, geçici yönetimin otoritesi Eflak ve Boğdan’daki tüm şehirlerde kabul görmüştür³¹. Ancak ilerleyen haftalarda Cuza’nın yerine gelecek kişinin belirlenmesi ile ilgili süreç uzadıkça geçici yönetim idaresinin ülkedeki hakimiyetini zora sokacak gelişmeler yaşanmaya başlayacaktır.

Bükreş’teki geçiş idaresinin ilanında da vurgulandığı üzere, yabancı bir hanedan üyesi prensin ülkenin başına geçirilmesi fikri kısa süre içerisinde kamuoyunun gündemi haline gelmeye başlamıştır. Bu süreçte ortaya atılan ilk isimlerden biri idare anlayışı açısından da öykünülen Belçika’nın kraliyet ailesine mensup Flandre Kontu Philip olmuştur. Dönemin Belçika Kralı I. Leopold’un kardeşi olan Philip’in Tuna prensliklerinin başına getirilmesi için girişimlere başlanmış³² ve Belçika’ya gönderilen

²⁶ *Rûznâme-i Ceride-i Havâdis*, No: 365, 3 Zilkade 1282/20 Mart 1866, s. 2.

²⁷ Özhan Kapıcı, “Prens Cuza’dan Prens Karl’a: 1866 Romanya Krizi Karşısında Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 32, S. 2, Aralık 2015, s. 121-123.

²⁸ *Rûznâme-i Ceride-i Havâdis*, No: 351, 12 Şevval 1282/28 Şubat 1866, s. 1; No: 357, 20 Şevval 1282/8 Mart 1866, s. 1-2; *Tercümân-ı Ahvâl*, No: 782, 11 Şevval 1282/27 Şubat 1866, s. 1; No: 789, 19 Şevval 1282/7 Mart 1866, s. 1-2. *Ceride-i Havâdis*’te yer verilen bir başka habere göre gözetim altında tutulduğu manastırdan darbe sonrasında kurulan geçici idareye hitaben bir mektup kaleme alan Cuza, yurtdışına gitmek için izin talebinde bulunmuş ve bir süre sonra Braşov üzerinden Viyana’ya gönderilmiştir. *Rûznâme-i Ceride-i Havâdis*, No: 353, 14 Şevval 1282/2 Mart 1866, s. 1; No: 362, 27 Şevval 1282/15 Mart 1866, s. 1.

²⁹ *Rûznâme-i Ceride-i Havâdis*, No: 357, 20 Şevval 1282/8 Mart 1866, s. 2.

³⁰ *Tercümân-ı Ahvâl*, No: 789, 19 Şevval 1282/7 Mart 1866, s. 1-2; *Rûznâme-i Ceride-i Havâdis*, No: 357, 20 Şevval 1282/8 Mart 1866, s. 1-2.

³¹ *Rûznâme-i Ceride-i Havâdis*, No: 357, 20 Şevval 1282/8 Mart 1866, s. 2.

³² *Tercümân-ı Ahvâl*, No: 783, 13 Şevval 1282/1 Mart 1866, s. 1.

iki kişilik bir heyet Kont Philip’e Romanya tahtına oturması teklifinde bulunmuştur³³. Ancak bu girişim başarısızlıkla neticelenmiştir. Kont, bu görevi reddettiğini ilan ederken, İstanbul’da görev yapan Belçika diplomatik misyonu da Flander Kontu’nun böyle bir niyetinin bulunmadığını resmen Bâb-ı Âlî’ye bildirmiştir³⁴.

Osmanlı Devleti, Cuza’nın devrilmesinin ardından hem fiilen yönetimi ele alan geçici idare oluşumunu hem de her iki beyliğin bir kez daha tek bir kişinin idaresi altına verilmesi adına gerçekleştirilen girişimleri tepki ile karşılamıştır. Eflak ve Boğdan’ın iki ayrı voyvoda idaresinde yönetilmesinden yana olan Bâb-ı Âlî, Memleketeyn’de kurulan geçici yönetimi meşru bir idare olarak saymadığını ilan ederken, beylikler üzerindeki hak ve menfaatlerini korumak adına Hâriciye Nezâreti büyük devletlerin İstanbul’da bulunan elçileriyle temaslarda bulunmuştur³⁵. Ancak Tuna’nın kuzeyinde oluşan bu yeni keşmekeşin çözüm yolları, daha önceki yıllarda olduğu gibi, bir kez daha Paris’te aranmıştır. Büyük devletlerin temsilcilerinin bir araya gelmesi ile Eflak ve Boğdan merkezli görüşmeler Mart 1866’da Paris’te başlamıştır³⁶. Görüşmeler esnasında Bükreş’teki geçici yönetim tarafından görevlendirilen üç kişilik bir heyet de Paris’te hazır bulunmuştur³⁷. Görüşmelere Osmanlı Devleti’ni temsilen Paris büyükelçisi Safvet Paşa katılmıştır³⁸. Müzakere sürecinde devletlerin politikalarına dair Cerîde-i Havâdis’te yer verilen tezlere göre; Osmanlı Devleti net bir şekilde Eflak ve Boğdan’da ayrı yönetimlerin görev yapmasından yanadır. Buna karşılık Rusya, kendi hanedan üyelerinden bir ismin seçilmesini hedeflemekte, Fransa ise hem birlik meselesi hem de prensin kim olacağı konularının halkoyuna sunulmasından yanadır. İngiltere ise Belçika hanedanından Kont Philip’in olmaması halinde Fransız tezine yakın bir politikaya sahiptir³⁹. Paris’te gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde; toplanacak olan yeni mecliste Eflak ve Boğdan delegelerinin ayrı ayrı oy kullanarak birlik idaresinin devam edip etmeyeceğine mecliste karar vermeleri, eğer birlik kararı çıkarsa geçici yönetimin yabancı bir prensten yana olmasına rağmen Romanya’nın başına yerli halktan bir ismin seçilmesi konularında anlaşmaya varılmıştır⁴⁰.

Bu tarihlerde Osmanlı Devleti açısından gelinen nokta değerlendirildiğinde takip edilen politikanın başarı şansının azaldığı görülmektedir. Öyle ki, iki ayrı voyvoda tarafından idare edilmesi hususunda kat’i bir politikaya sahip olan Bâb-ı Âlî’nin Alexandru Ioan Cuza’ya tanımış olduğu istisnanın daimî hale gelmesi yolunda büyük bir tehdit ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Osmanlı basınında yer alan bazı haberlerden Tuna’nın kuzeyinde yaşanan bu siyasî istikrar sorununun aynı zamanda bir başka uluslararası tehdidin de doğmasına neden olduğu dikkati çekmektedir. Gazetelerde yer alan haberlerden Rusya’nın Boğdan sınırındaki asker sayısını arttırmaya başladığı⁴¹, 1866 yılı Mart ayı sonlarına gelindiğinde sınırdaki Rus askerî birliklerinin sayısının 80.000’e ulaştığı, Rusya’nın bu hareketine karşılık Avusturya’nın da sınırdaki askerî birliklerinde birtakım düzenlemelere gittiği

³³ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 390, 8 Zilhicce 1282/23 Nisan 1866, s. 2.

³⁴ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 352, 13 Şevval 1282/1 Mart 1866, s. 1; *Tercümân-ı Ahvâl*, No: 785, 14 Şevval 1282/2 Mart 1866, s. 1. Ancak 1866 yılı Mart ayı boyunca geçici yönetim Belçikalı prensin Romanya tahtına sıcak baktığına dair haberleri servis etmeye devam etmiştir. (*Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 375, 17 Zilkade 1282/3 Nisan 1866, s. 1.) Halbuki aynı tarihlerde Kont Philip kıtalararası seyahati kapsamında Meksika’ya gitmek üzere Roma’dan yola çıkmıştır. *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 361, 26 Şevval 1282/14 Mart 1866, s. 2.

³⁵ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 352, 13 Şevval 1282/1 Mart 1866, s. 1; *Tercümân-ı Ahvâl*, No: 785, 14 Şevval 1282/2 Mart 1866, s. 1.

³⁶ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 361, 26 Şevval 1282/14 Mart 1866, s. 1.

³⁷ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 373, 13 Zilkade 1282/30 Mart 1866, s. 2. Aynı tarihlerde geçici yönetim tarafından görevlendirilen bir başka isim de İstanbul’da temaslarda bulunmuştur. *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 366, 4 Zilkade 1282/21 Mart 1866, s. 1.

³⁸ *BOA. İ. HR. 219/12710*.

³⁹ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 367, 5 Zilkade 1282/22 Mart 1866, s. 3.

⁴⁰ *Tasvîr-i Efkâr*, No: 384, 17 Zilhicce 1282/2 Mayıs 1866, s. 1; No: 385, 22 Zilhicce 1282/7 Mayıs 1866, s. 2; No: 386, 25 Zilhicce 1282/10 Mayıs 1866, s. 1.

⁴¹ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 360, 25 Şevval 1282/13 Mart 1866, s. 3.

anlaşılmaktadır⁴². Bununla birlikte beyliklerdeki idareyi kimin ele alacağı meselesinin uzaması Bükreş’teki geçici yönetimi de zora sokmaya başlamıştır. Yine Osmanlı basımına yansıyan haberlerden anlaşıldığına göre; Mart 1866’da yani Paris’te uluslararası müzakerelerin devam ettiği tarihlerde Eflak ve Boğdan’ın birleşmesine muhalif zümrelerin faaliyetlerinden dolayı Bükreş’te konuşlu bir miktar süvari birliği ile bir batarya topunun Boğdan’ın merkezi Yaş’a nakledilmesine karar vermiştir⁴³. 14 Nisan 1866 günü Yaş’ta iki Rumen prensliğinin ayrı yönetilmesi talebiyle gösteriler düzenlenmiş, yaklaşık 300 kişilik bir grupla asker karşı karşıya gelmiştir. Çıkan olaylar neticesinde 10 eylemci ve iki asker hayatını kaybederken 16 kişi de yaralanmıştır. Bu gelişme üzerine geçici yönetim bir miktar daha askerin Yaş’a nakline karar vermiştir⁴⁴. Tasvîr-i Efkâr Gazetesi’nde yer alan bir başka haberde ise Yaş’taki gösterilerle aynı gün Bükreş’te de benzer şekilde ayrılık yanlıları ile askerlerin arasında olaylar yaşandığı haber edilmektedir⁴⁵. Ayrıca Bükreş’te faaliyet gösteren meclis üyelerinin cumhuriyet rejimiyle ilgili görüşmeler yapmasından rahatsızlık duyan geçici yönetim, Meclis’i tatil ederek üyelerin yenilenmesi için seçimlere gidilmesine karar vermiştir⁴⁶.

1866 yılı Nisan ayı sonuna gelindiğindeyse Memleketeyn meselesi hem büyük devletlerin hem de Bâb-ı Âlî’nin istek ve iradesi dışında bir şekilde hallolmuştur. İlk olarak 14–20 Nisan 1866 tarihleri arasında Alman prensi Karl Hohenzollern Sigmaringen’in prensliği üzerine bir plebisit gerçekleştirilmiştir⁴⁷. Yapılan halkoylamasında 808.000 kişi Alman prensin liderliğinden yana oy kullanmış, karşı oy kullananların sayısı ise sadece 84’te kalmıştır⁴⁸. Hemen ertesi gün 21 Nisan 1866 tarihinde de yeniden oluşturulan Memleketeyn Meclisi, Prusya hanedanından Karl Hohenzollern-Sigmaringen’i yeni Eflak ve Boğdan voyvodası olarak seçtiğini ilan etmiştir⁴⁹. Karl’ın Romanya’nın başına seçildiği haberi Bükreş sokaklarına ilanlar yapıştirılarak halka duyurulmuştur⁵⁰. Alınan bu karar üzerine Prens Karl Romanya’ya doğru yola çıkmıştır. Karal’ın belirttiğine göre Alman prensi ancak İsviçre pasaportuyla ve gizli yollarla Bükreş’e ulaşabilmiştir⁵¹. Bükreş’e ulaştıktan sonra müstakbel prensin ilk icraatları kendisini Rumen halkına yakın gösterebilmek üzerine olmuştur. Basında yer alan haberlerden anlaşıldığına göre Prens, Bükreş yakınlarından bir çiftlik evi satın alarak bu eve yerleşmiştir⁵². Basında yer alan bir başka habere göre Rumen Meclisi tarafından kendisine yıllık 100.000 Macar altını tutarında bir tahsisat ayrılmasına karar vermiş, ancak Prens bu miktarı fazla bularak bir önceki prens Cuza zamanındaki gibi 60.000 altın ödeneğin yeterli olacağını ifade etmiştir⁵³. Neticede 10 Mayıs 1866 günü açılan Rumen meclisinde alınan kararla Prens Karl Hohenzollern Sigmaringen Romanya Prensi olarak seçilmiş ve “I. Carol” unvanını almıştır. Yeni

⁴² *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 365, 3 Zilkade 1282/20 Mart 1866, s. 3.

⁴³ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 362, 27 Şevval 1282/15 Mart 1866, s. 1.

⁴⁴ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 386, 3 Zilhicce 1282/18 Nisan 1866, s. 1; No: 388, 5 Zilhicce 1282/20 Nisan 1866, s. 1; No: 391, 9 Zilhicce 1282/24 Nisan 1866, s. 1.

⁴⁵ *Tasvîr-i Efkâr*, No: 382, 4 Zilhicce 1282/19 Nisan 1866, s. 2.

⁴⁶ *Tasvîr-i Efkâr*, No: 379, 23 Zilkade 1282/9 Nisan 1866, s.1; *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 380, 24 Zilkade 1282/10 Nisan 1866, s. 2.

⁴⁷ Giurescu, *a.g.e.*, s. 204.

⁴⁸ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 396, 20 Zilhicce 1282/5 Mayıs 1866, s. 1. Bulei bu referandumun sonuçlarına dair 685.000 evet oyuna karşılık 224 red oyunun çıktığını yazmaktadır. Ion Bulei, *Romanii in Secolele XIX-XX*, Editura Litera, Bucureşti 2011, s. 66.

⁴⁹ Giurescu, *a.g.e.*, s. 204.

⁵⁰ *Tasvîr-i Efkâr*, No: 382, 4 Zilhicce 1282/19 Nisan 1866, s. 2; *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 387, 4 Zilhicce 1282/19 Nisan 1866, s. 1.

⁵¹ Karal, *a.g.e.*, C. III, s. 12.

⁵² *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 416, 18 Muharrem 1283/2 Haziran 1866, s. 2.

⁵³ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 419, 22 Muharrem 1283/6 Haziran 1866, s. 2.

prensın seçilmesinden hemen bir gün sonra 11 Mayıs 1866 tarihinde hükümet Lascar Catargiu tarafından kurulmuştur⁵⁴.

Alman bir prensin bir oldubitti ile Romanya’nın başına geçmesi kararının Osmanlı basınında tepki ile karşılandığı görülmektedir. Gazetelerde ilk olarak meclis tarafından Romanya’nın başına getirildiği ilan edilmesine rağmen Karl’ın Avrupa’nın büyük devletlerinin tavsiyesi üzerine bu görevi reddettiğine dair haberlere yer verilmiştir⁵⁵. Hatta Ruznâme-i Ceride-i Havâdis’te Romanya’daki gelişmelere dair 1866 yılı Mayıs ayı başında yayımlanan bir haberde Alman prensin Rumen beyliklerinin başına geçmek yolundaki çabaları boşa harcanan bir emek olarak nitelendirilmektedir⁵⁶. Ancak yaşanan gelişmeler Osmanlı basınına nitelendirdiği gibi neticelenmemiştir. Carol’un göreve başlaması ile ilgili olarak dikkat çekilen bir diğer husus ise Boğdan kesiminden katılımın oldukça zayıf olmasıdır. Tasvîr-i Efkâr Gazetesi’nde Alman prensinin Romanya prensliğine seçildiği meclis oturumunda az sayıda Boğdanlı vekilin yer aldığına dikkat çekilmektedir⁵⁷. Ruznâme-i Ceride-i Havâdis’te ise Boğdanlı vekillerin prens seçimi sürecine katılmadığı bilgisine yer verilmektedir⁵⁸. Bir önceki Memleketeyn Beyi Alexandur Ioan Cuza’nın Boğdan kökenli olduğu düşünüldüğünde bu durum daha da anlamlı bir hale gelmektedir⁵⁹.

Eflak ve Boğdan’ın hem tek bir idare altında birleştirilmesi hem de başına Avrupa hanedanından yabancı bir prensin getirilmesi başta Osmanlı Devleti olmak üzere büyük devletlerin tepkisine neden olmuştur. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, özellikle Bâb-ı Âlî’nin izlediği politikanın neredeyse tam zıddı bir şekle bürünen Eflak ve Boğdan’daki idare sahipliği meselesi karşısında verilen tepkiler hem kısa süreli olmuş hem de sonucu değiştirme etkisine sahip olamamıştır. Osmanlı Devleti Avrupa’daki diplomatik temsilcilikleri aracılığıyla Prens Carol’un Romanya tahtına çıkışını protesto etmiş ve bu durumun uluslararası antlaşmalara aykırı olduğunu vurgulamıştır⁶⁰. Ancak Prens Carol’un Romanya Meclisi’nde taç giymesinden kısa bir süre sonra büyük devletlerin Bükreş’te bulunan konsolosları kendisiyle resmî temaslara başlamışlar ve böylece duruma meşrûiyet kazandırmışlardır⁶¹. Bununla birlikte Romanya’da göreve başladıktan birkaç gün sonra İstanbul’a bir mektup gönderen Prens Carol, Osmanlı sultanına sadakatini bildirmiş, Osmanlı Devleti’nin Romanya üzerindeki hükümlerlik haklarını tanıdığını ifade ederek İstanbul’a gelip Sultan Abdülaziz’e saygılarını sunmak arzusunda olduğunu beyan etmiştir⁶².

Osmanlı basınına yansıyan haberler incelendiğinde 1866 yılı yaz aylarının Prens Carol için bazı zorluklarla geçtiği de dikkati çekmektedir. Bir yandan yöneticiliğinin tasdiki için İstanbul’dan onay almak adına girişimlerde bulunan Prens, öte yandan ülke içerisindeki karışıklıklarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. 1866 yılı Temmuz ayı içerisinde Bükreş’te faaliyet gösteren ihtilalci bir komitaya karşı askerî müdahale gerçekleştirilmiş⁶³, Bükreş’in güneyinde yer alan Tuna kıyılarında bir takım asayiş sorunları yaşanmıştır⁶⁴. Ağustos ayında ise Fransız basınından nakledilen haberlere göre halkın

⁵⁴ Giurescu, a.g.e., s. 204.

⁵⁵ Ruznâme-i Ceride-i Havâdis, No: 389, 7 Zilhicce 1282/22 Nisan 1866, s. 3; Tasvîr-i Efkâr, No: 384, 17 Zilhicce 1282/2 Mayıs 1866, s. 1.

⁵⁶ Ruznâme-i Ceride-i Havâdis, No: 398, 23 Zilhicce 1282/8 Mayıs 1866, s. 1.

⁵⁷ Tasvîr-i Efkâr, No: 388, 2 Muharrem 1283/17 Mayıs 1866, s. 2.

⁵⁸ Ruznâme-i Ceride-i Havâdis, No: 402, 29 Zilhicce 1282/14 Mayıs 1866, s. 2.

⁵⁹ Bu hususta Gleny Boğdanlı Cuza’nın görevinden zorla azledilmesinden sonra Katolik Hıristiyan bir Alman prensinin yerine getirilmesinin Boğdan halkı tarafından Ortodoksluğun ve Yaş’ın gücünün azalması anlamına geldiğine dikkat çekmektedir. Misha Gleny, *Balkanlar 1804-1999*, Çev. Mehmet Harmanacı, Sabah Kitapları, İstanbul 2001, s. 76.

⁶⁰ Tasvîr-i Efkâr, No: 392, 16 Muharrem 1283/31 Mayıs 1866, s. 1.

⁶¹ Ruznâme-i Ceride-i Havâdis, No: 411, 11 Muharrem 1283/26 Mayıs 1866, s. 1.

⁶² Karal, a.g.e., C. III, s. 12.

⁶³ Tasvîr-i Efkâr, No: 625, 3 Rebülâhir 1285/23 Temmuz 1868, s. 1.

⁶⁴ Tasvîr-i Efkâr, No: 627, 7 Rebülâhir 1285/27 Temmuz 1868, s. 1; No: 628, 8 Rebülâhir 1285/28 Temmuz 1868, s. 1-2; No: 631, 12 Rebülâhir 1285/1 Ağustos 1868, s. 1; No: 634, 16 Rebülâhir 1285/5 Ağustos 1868, s. 2.

Carol’un kötü yönetiminden dolayı memnuniyetsizlik içerisinde olduğu, Yahudilerle ilgili bir konudan dolayı birkaç bin kişinin Meclis’e hücum etmek istediği raporlanmıştır⁶⁵. Bununla birlikte Eflak ve Boğdan’ın ayrılmasından yana olanlar 10 Ağustos 1866’da olay çıkartmış⁶⁶, 15 Ağustos’ta ise kabinedeki vekillerin tamamı görevlerinden istifa etmişlerdir⁶⁷. Memleketeyn’de yaşanan karışıklıkların önünün alınamaması üzerine Osmanlı Devleti tarafından yabancı devletlere birer nota gönderilmiş ve mahallî idarenin bu karışıklıklara son verememesi durumunda Bâb-ı Âlî’nin asayiş ve emniyeti sağlamak için gerekli tedbirlere başvuracağı bildirilmiştir⁶⁸.

Tuna’nın kuzeyinde yaşanan bu sorunlara ilave bir diğer sıkıntı ise Prens Carol’un halen Osmanlı idaresi tarafından İstanbul’a davet edilmemiş olmasıdır. 1866 yılı Ağustos ayında kaleme alınan bir gazete haberinde Prens Carol’un İstanbul’a gelmek niyetinde olduğu ancak Memleketeyn topraklarında yaşanan kolera salgını nedeniyle bu ziyareti ertelemek zorunda kaldığı bilgisi yer almaktadır⁶⁹. Ancak aynı dönemde basında yer alan bir başka haberde ise Carol’un prensliğinin Osmanlı Devleti tarafından halen resmen tasdik edilmediğine vurgu yapılmaktadır⁷⁰. Osmanlı basınında bu tip haberler çıkmasına rağmen şüphesiz ki, bu tarihlerde Bâb-ı Âlî ile Bükreş arasında ve Osmanlı Hariciyesi ile büyük devletlerin temsilcileri arasında gerçekleştirilen müzakerelerde Prens Carol’un İstanbul’a gelerek Osmanlı padişahının hükümlerine statüsünü zedelemeyen Romanya tahtına oturmasının resmi olarak kabulü için yollar aranmıştır⁷¹. Bu süreçte dair ilk adımlardan biri Romanya Dışişleri Bakanı Barbu Stirbei ve beraberindeki heyetin Eylül 1866’da İstanbul’a gelişleri olmuştur⁷².

Yaklaşık beş ayın ardından Prens Carol, Bükreş ile İstanbul arasındaki ilişkilerin düzene girmesi ve idaresinin resmîyet kazanabilmesi adına Osmanlı başkentine seyahat etme zeminine kavuşmuştur. 1866 yılı Ekim ayında gerçekleşen bu ziyaret için Bâb-ı Âlî tarafından “İzzeddin Vapuru” Prensi karşılamak için Varna Limanı’na gönderilmiş⁷³, mihmandar olarak da padişah yaverlerinden Cemil Paşa görevlendirilmiştir⁷⁴. Prens Carol için bir önceki voyvoda Cuza için tertip edilen resmî merasime denk bir merasim yapılmasına karar verilmiştir⁷⁵. 24 Ekim 1866 günü İstanbul’a gelen Prens Carol, kendisini İstanbul’a getiren vapurla Osmanlı sultanının huzuruna götürülmüş, Sultan Abdülaziz tarafından kabul edilerek kendisine Memleketeyn voyvodalığı tevcih olunmuştur. Birkaç gün sonra bir kez daha padişahın huzuruna çıkan Prens Carol’a bu sefer birinci dereceden murassâ Osmanî nişanı verilmiştir⁷⁶. Toplamda dokuz gün süren temaslarının ardından Prens Carol, yine aynı vapurla İstanbul’dan ayrılmıştır⁷⁷. Prens Carol ülkesine döndükten sonra, Kasım 1866’da, Âlî Paşa’ya hitaben bir telgraf göndererek başkentte bulunduğu süre zarfında kendisine gösterilen alakadan dolayı başta Sultan Abdülaziz’e ve diğer yetkililere teşekkürlerini bildirmiştir⁷⁸. Bu ziyaret ile birlikte Eflak ve

⁶⁵ *Tasvîr-i Efkâr*, No: 414, 8 Rebiülâhîr 1283/19 Ağustos 1866, s. 3.

⁶⁶ *Tasvîr-i Efkâr*, No: 509, 14 Rebiülâhîr 1284/15 Ağustos 1867, s. 2.

⁶⁷ *Tasvîr-i Efkâr*, No: 510, 18 Rebiülâhîr 1284/19 Ağustos 1867, s. 2.

⁶⁸ *Tasvîr-i Efkâr*, No: 666, 3 Receb 1285/19 Ekim 1868, s. 2.

⁶⁹ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 469, 7 Rebiülâhîr 1283/18 Ağustos 1866, s. 1.

⁷⁰ *Tasvîr-i Efkâr*, No: 411, 25 Rebiülevvel 1283/7 Ağustos 1866, s. 1.

⁷¹ Bu süreçte yaşanan gelişmeler ve uzlaşma ortamının sağlanabilmesi için gerçekleştirilen girişimlerle ilgili bkz. Kapıcı, *a.g.m.*, s. 143-148.

⁷² *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 491, 8 Cemâziyelevvel 1283/18 Eylül 1866, s. 1.

⁷³ *BOA. İ. HR. 222/12960-1.*

⁷⁴ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 513, 9 Cemâziyelâhîr 1283/18 Ekim 1866, s. 1; No: 514, 11 Cemâziyelâhîr 1283/20 Ekim 1866, s. 1.

⁷⁵ *BOA. İ. HR. 222/12934.*

⁷⁶ Karal, *a.g.e.*, C. III, s. 12; *Takvîm-i Vekâyi*, No: 866, 4 Receb 1283/12 Kasım 1866, s. 1-2. Ayrıca Sultan Abdülaziz Prens Carol’a kabzası pirlanta ile süslenmiş bir kılıç da hediye etmiştir. *BOA. İ. HR. 223/13005.*

⁷⁷ *Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis*, No: 521, 21 Cemâziyelâhîr 1283/30 Ekim 1866, s. 1.

⁷⁸ *BOA. İ. HR. 222/12958; 223/13026-3.*

Boğdan’ın Romanya adı altında, kâğıt üzerinde Osmanlı Devleti’ne bağlı statüsü geri dönülmez bir şekilde tescillenmiştir.

Sonuç

XIV. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı Devleti’nin temas içerisinde bulunduğu Romanya toprakları, yaklaşık 450 yıl boyunca İstanbul’un hakimiyet alanı içerisinde kalmıştır. Fatih Sultan Mehmed devrinde gerek Eflak ve gerekse Boğdan’da kurulan Osmanlı idarî sistemi; temel yapısı itibarıyla yerli voyvodaların yöneticiliğine dayalı ve voyvodaların özerk bir iç siyaset takip edilmesine imkân tanıyan gevşek bir bağlılık yapısını öngörmüştür. Osmanlıların kuruluş aşırılarında karşılıklı antlaşmalarla tesis edilen bu sistem, duraklama/gerileme sürecine giren Osmanlı Devleti’nde idarî aksamaların gün yüzüne çıkması, ekonomi-askeriye gibi temel devlet idare alanlarında sorunların baş göstermesi ve başta Rusya olmak üzere Avrupalı devletlerin Osmanlı topraklarını hedef almaya başlaması gibi nedenlerden dolayı XVIII. yüzyıldan itibaren aşınmaya başlamıştır. Bunlara ilaveten yakınçağda başta çok uluslu devletler olmak üzere tüm dünyada etkisini göstermeye başlayan nasyonalist akımlar Memleketeyn olarak adlandırılan Rumen prensliklerinde de çeşitli kaynaşmaların başlamasında etkili olmuştur. Tüm bu nedenlerden dolayı İstanbul-Bükreş ve İstanbul-Yaş ekseninde kurulan ilişkilerin zaman içerisinde kaçınılmaz bir şekilde şekil değiştirmeye başladığı görülür.

İlk olarak XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde Osmanlı idaresi tarafından ortaya atılan radikal değişim planı Osmanlı Devleti ile Eflak ve Boğdan arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkilemiştir. Söz konusu beyliklere yerli voyvoda atanması usulünden vazgeçilerek Fenerli Rum beylerinin atanmaya başlaması taraflar arasındaki ilişkilerin daha da kötüleşmesinin ana kaynaklarından olmuştur. Sonuçları açısından bakıldığında oldukça başarısız bir model olarak değerlendirilebilecek olan bu karardan, bir asır sonra vazgeçilmiş ancak bu sefer de giderek saldırgan bir hâl alan Rus dış siyasetinin etkileri Eflak ve Boğdan’da zayıflayan Osmanlı hakimiyetinin ve beyliklerdeki idarî istikrarın giderek bozulmasına neden olmuştur.

Eflak ve Boğdan’ın birleşmesi sürecinin ana başlangıç noktasını oluşturan gelişme ise yine bir Rus saldırgan politikasının ürünü olarak yaşanan Kırım Harbi olmuştur. Osmanlılar, İngiltere ve Fransa gibi iki büyük gücün desteğini alarak Ruslara karşı siyasî üstünlük kurabilmişse de savaş sonrasındaki diplomatik süreçler Eflak ve Boğdan’daki birleşme sürecine giden yolu aralamıştır. 1859 yılı başlarında Boğdanlı bir asker, Alexandru Ioan Cuza, hem Eflak hem de Boğdan voyvodası olarak seçilmesi Bâb-ı Âlî tarafından büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Ancak uluslararası konjonktürün Osmanlı politikalarının aleyhinde şekillenmesinden dolayı Cuza’nın iki beyliği bir arada idare etme hedefi zaman içerisinde kabullenilmek zorunda kalınan bir gelişme haline gelmiştir.

Yaklaşık yedi yıl süren Cuza’nın birleşik beylikleri idare devrinin sürpriz bir müdahale neticesinde sona erdirilmesi Bâb-ı Âlî açısından bakıldığında hem büyük bir fırsat hem de büyük bir tehdit olarak ortaya çıkmıştır. Öyle ki, Osmanlı idarecilerinin sadece Cuza’nın şahsına özel olarak izin verdiği birleşik prenslikler idare modeli yaşanan bu darbe ile son bulmuştur. Buradan hareketle Osmanlı yönetimi beyliklerin tekrar eskisi gibi ayrı idare edilmesi yolunda çaba sarf etmiştir. Bununla birlikte Cuza devrinin sona ermesi ve sonrasında Bükreş’te kurulan geçici yönetimin Eflak ve Boğdan’ı yabancı bir prensin idaresi altında birleştirme politikası gütmeye Bâb-ı Âlî için Romanya’daki hükümler haklarına yönelik tarihî tehditlerden biri olmuştur. Çünkü 1856-1866 yılları arasında geçen 10 yıllık diplomatik gelişmelere bakıldığında de facto olarak gerçekleşen birleşme fikrini geçici ve kişiye özel olarak tanımlayıp Eflak ve Boğdan’ın birliği fikrini yumuşatmaya çalışan Osmanlı yönetimi ikinci defa aynı tehditle karşılaşmıştır.

Osmanlı dış politikasının uluslararası kamuoyundan destek alarak ayrı beylik idaresi anlayışına geri dönülmesini öncelleyen siyaseti beklenen desteği alamamış, bununla birlikte Romanya topraklarındaki birlik yanlılarının 10 sene öncesine göre daha yüksek sesle ve cesur adımlar atmayı başarması neticesinde Alman hanedan üyelerinden Prens Karl Hohenzollern Sigmaringen (Carol) kısa süreli bir siyasi tartışma ortamının ardından birleşik Rumen prensliklerinin başına geçmiştir. Osmanlı idaresi her ne kadar bu kararı kabul etmeme yönünde kararlı bir siyaset takip etmeye çalışsa da kısa bir süre sonra Eflak ve Boğdan’da geri dönülmez bir hal alacağı aşikâr olan birlik kararını kabul etmek zorunda

kalmıştır. Prens Carol da İstanbul ile mücadele etmek yerine ılımlı mesajlar vermeyi ve bir önceki voyvoda Cuza gibi Osmanlı hakimiyetini tanıdığını ve Osmanlı padişahına bağlılığını sunduğunu açıkça belli ederek birlik fikrinin devamından yana olmuştur.

Prens Cuza’nın 1860 yılındaki ziyaretinin ardından Prens Carol’un da benzer bir sürecin ardından İstanbul’a gerçekleştirdiği ziyaret ile birlikte Eflak ve Boğdan beyliklerinin Osmanlı nazarında ayrı voyvodaliklar olduğu fikri tamamen tarihe gömülmüştür. Uluslararası siyasetin desteğini de arkasına alarak iki prensliği birleştirme başarısı gösteren Cuza, Osmanlı başkentine gerçekleştirdiği seyahatin ardından şahsının idare süresi ile sınırlı olmak şartıyla iki beyliğin birleşmesini sağlamışken, Cuza’dan altı yıl sonra benzer bir sürecin ardından Bükreş’te idareyi ele alan Alman prensi Carol da bir önceki voyvodanın izinden giderek İstanbul’a gelmiş, Osmanlı padişahına bağlılığını bildirmiş ve nihayetinde Eflak ile Boğdan’ın tek bir kişinin idaresi altında kalması planını bizzat onaylatmayı başarmıştır. Cuza’nın ardından Carol’un da iki beyliği birden idare yetkisini ele alması neticesinde Romanya’nın birliği geri dönülmez bir statü kazanmış olmakla birlikte, orta vadeli süreçte bağımsız Rumen devletinin kurulması yolunda da önemli bir adım atılmıştır. Carol’un tahta çıkışı aynı zamanda Balkanlar ve Güneydoğu Avrupa’da, diğer milletlerin aksine, Osmanlı hakimiyetinden ayrılmak için isyana ve silaha başvurmak yerine siyasi konjonktürden istifade etmek yolunda siyaset izleyen Rumen birlik-bağımsızlık yanlılarının yeni bir zaferi olarak tarihe geçmiştir. 1866 yılı sonundaki bu ziyaretin ardından Bâb-ı Âlî tarafından da net bir şekilde meşruiyeti kabul edilen Carol, artık İstanbul’a yıllık vergi ve kâğıt üzerinde kalan bir bağlılık beyanından ibaret olan bağları kopartmak için, yine uluslararası siyaset arenasında uygun zamanı bekleyen taraf haline gelmiştir.

Kaynakça

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA) Belgeleri

Sadâret, Düvel-i Ecnebiye Evrakı (A.) DVN. DVE.): 80/4.

Sadâret, Mühimme Evrakı (A.) DVN. MHM.): 31/34.

Hâriciye Nezâreti, Mektûbî Kalemi (HR. MKT.): 352/76.

İrâdeler, Hâriciye (İ. HR.): 151/8004; 179/9867; 219/12710; 222/12934; 222/12958; 222/12960-1; 223/13005; 223/13026-3; 333/21409.

Gazeteler

Cerîde-i Havâdis, No: 1009; 1011.

Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis, No: 351; 352; 353; 357; 360; 361; 362; 365; 366; 367; 373; 375; 377; 380; 381; 385; 386; 387; 388; 389; 390; 391; 396; 398; 401; 402; 411; 416; 419; 469; 491; 513; 514; 521.

Takvîm-i Vekâyi, No: 600; 866.

Tasvîr-i Efkâr, No: 379; 382; 384; 385; 386; 388; 392; 411; 414; 509; 510; 625; 627; 628; 631; 634; 666.

Tercümân-ı Ahvâl, No: 782; 783; 785; 789; 790.

Telif-Tetkik Eserler

BİRBUĞAK Togay Seçkin; “The Question of Romanian Union and Alexandru Ioan Cuza’s Visit to İstanbul”, *Revista de Istorie Militara*, No: 5-6, 2014, s. 3-11.

BULEI Ion; *Romanii in Secolele XIX-XX*, Editura Litera, Bucureşti 2011.

ÇİFTÇİ Cafer; “Bâb-ı Âlî’nin Avrupa’ya Çevrilmiş İki Gözü: Eflak ve Boğdan’da Fenerli Voyvodalar (1711-1821)”, *Uluslararası İlişkiler*, C. 7, S. 26, Yaz 2010, s. 27-48.

ÇOPUR İzzettin; *Tarihte Türk – Rumen İlişkileri*, Genelkurmay ATASE ve Denetleme Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2006.

DANIŞMEND İsmail Hami; *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. 1, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1947.

DECEI Aurel; “Boğdan”, *Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi*, C. 2, ETAM Matbaası, Eskişehir 2001, s. 697-705.

DECEI Aurel; “Eflak”, *Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi*, C. 4, ETAM Matbaası, Eskişehir 2001, s. 178-189.

ERİM Nihat; *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, C. I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1953.

- GIURESCU C. Constantin (Ed.); *Chronological History of Romania*, Editura Enciclopedica Romana, Bucharest 1974.
- GLENNY Misha; *Balkanlar 1804-1999*, Çev. Mehmet Harmancı, Sabah Kitapları, İstanbul 2001.
- GUBOĞLU Mihail; “Osmanlılarla Romen Ülkeleri Arasındaki İlk Devir İlişkileri (1368–1456) Hakkında Belirtmeler ve Doğrultmalar”, *IX. Türk Tarih Kongresi* (Ankara: 21–25 Eylül 1981), Kongreye Sunulan Bildiriler, C. II, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s. 829–843.
- KAPICI Özhan; “Prens Kuza’dan Prens Karl’a: 1866 Romanya Krizi Karşısında Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 32, S. 2, Aralık 2015, s. 119-154.
- KARAL Enver Ziya; *Osmanlı Tarihi*, C. II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, trh.
- KARPAT Kemal; “*Erdel*”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 11, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, s. 280-283.
- KARPAT Kemal; *Balkanlar’da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, Çev.: Recep Boztemur, İmge Kitabevi, Ankara 2004.
- KUTLU Sacit; *Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzylında Balkanlar ve Osmanlı Devleti*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007.
- MAXİM Mihai; “Romanya (Tarih)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 35, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2008, s. 168-172.
- PAPP Sandor; “Eflak ve Boğdan Voyvodalarının Ahidnâmeleri Üzerine Bir İnceleme: Osmanlı İmparatorluğu’nun Kuzeybatı Hududundaki Hıristiyan Vassal Ülkeleri”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 744–753.
- SÖZEN Zeynep; “*Osmanlı Kültürünün Eflak ve Boğdan’ın Yaşamına Etkisi*”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 15–22.
- TANSEL Selâhattin; *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed’in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.
- TÜRKGELDİ Ali Fuat; *Mesâil-i Mühimme-i Siyasiyye*, C. I, Yay. Haz. Bekir Sıtkı Baykal, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987.
- YALÇINKAYA M. Alaattin; “Osmanlılar Döneminde Eflak ve Boğdan (Memleketeyn)”, *Balkanlar El Kitabı*, C. I, Der. Osman Karatay–Bilgehan A. Gökdağ, Karam-Vadi Yayınları, Ankara 2006, s. 386–396.